

การจัดการความรู้ (Knowledge Management)

การพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิต “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์”
โดยใช้วิจัยเป็นฐานในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2

กลุ่มการสอน 2 การพยาบาลอนามัยครอบครัว ชุมชน และจิตเวช

แนวทางการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ความรู้/การค้นหาความรู้

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ซึ่งมีภารกิจหลัก คือ การผลิตบัณฑิตพยาบาล ให้ได้คุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ และ อัตลักษณ์บัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา ซึ่งคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์บัณฑิตวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา คือ “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ประกอบด้วย การให้บริการที่เป็นมิตร (Service mind) หมายถึง การให้ความรัก ความเมตตา ใส่ใจ ปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก รวมถึงการมีกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และคำนึงถึงสิทธิบุคคลและการให้บุคคลมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง (Participation)

การพัฒนาบัณฑิตให้เกิดคุณภาพตามกรอบอัตลักษณ์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา จึงเป็นภารกิจสำคัญสำหรับผู้สอนในการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้บรรลุตามอัตลักษณ์ของบัณฑิต และในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ซึ่งมีสมรรถนะรายวิชาในการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลในการวินิจฉัยปัญหาสุขภาพ ครอบครัว และชุมชน ที่มีภาวะเสี่ยงและมีปัญหาสุขภาพที่พบบ่อย แบบองค์รวมบนพื้นฐานของทฤษฎีการดูแลด้วยความเอื้ออาทร แก้ไขปัญหาชุมชนโดยใช้วิธีทางระบาดวิทยา เลือกใช้ทรัพยากร นวัตกรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดูแลตนเองของครอบครัวและชุมชน โดยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ ยึดหลักจริยธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน และสามารถบริหารจัดการทีม จัดทำรายงานทางวิชาการและการนำเสนอตลอดจนเป็นแบบอย่างทางสุขภาพ ทั้งนี้ นักศึกษาต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ด้วยการใช้ประสบการณ์ใหม่ที่เรียนรู้ร่วมกัน ผสมกลมกลืนกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ การระดมสมอง ข้อคิดเห็นต่างๆ ระหว่างการจัดการเรียนการสอนด้วยกัน ด้วยการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อให้นักศึกษาได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกัน อันเป็นแนวทางสู่เป้าหมายคือการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิต

ดังนั้นในพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 ได้มีการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริงโดยเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยการใช้

กระบวนการวิจัยเป็นฐาน และเรียนรู้จากการฝึกประสบการณ์จริงในชุมชน เพื่อกำหนดปัญหาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมินปัญหา การวางแผนและแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ศาสตร์ทางวิชาการในการดูแลแก้ไขสุขภาพโดยเชื่อมโยงความเป็นจริงทางสังคมและวิถีชีวิต เกี่ยวกับการเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน การเชื่อมโยงภาวะสุขภาพกับสภาพความจริงของสังคม ซึ่งสามารถกระตุ้นเรียนรู้ของนักศึกษาและการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนานักศึกษาในเรื่อง

1. ให้บริการโดยใช้กระบวนการพยาบาล ในการวินิจฉัยปัญหาสุขภาพ ครอบครัว และชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของชุมชน ด้วยจิตบริการหัวใจความเป็นมนุษย์
2. สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในการเรียนรู้สภาพปัญหา การรับรู้ปัญหา ความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงของชุมชน
3. สามารถทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพ โดยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ยึดหลักจริยธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน และสามารถบริหารจัดการทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้

แนวคิดและหลักการเรียนการสอน

1. จัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research Base Learning) ในการจัดการเรียนรู้รายวิชา พย.1412 ปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา โดยใช้กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุปัญหาของชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีขั้นตอนที่ผสมผสานแนวคิดของการจัดการชุมชน และการเรียนรู้ปัญหาของชุมชนเข้าด้วยกัน (Community organization VS Problem base learning) ดังต่อไปนี้

1.1. การศึกษาชุมชน เพื่อหาข้อมูลและประเมินสภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งกายภาพ ชีวภาพ ความเป็นอยู่ ระบบวิถีคิด ความสัมพันธ์ในชุมชน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งการประเมินชุมชนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อที่จะได้ข้อมูลตรงตามสภาพความเป็นจริง และเป็นความต้องการพัฒนาของชุมชนอย่างแท้จริง แบ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิใช้เครื่องมือศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและข้อมูลทุติยภูมิใช้ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ เช่น รายงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต้น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้น ข้อมูลชุมชน

โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานคิด ร่วมกับการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่มีการทำงานร่วมกันของนักศึกษาและคนในชุมชน

1.2. วิเคราะห์ปัญหา เพื่อระบุปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการแก้ไขตามความสำคัญเร่งด่วนตามหลักการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ของชุมชนเป็นการเพิ่มสำคัญของคนในชุมชน กลุ่มและองค์กรต่างๆในชุมชน โดยมีจุดเน้นที่การร่วมกันวิเคราะห์โยงโยสาเหตุของปัญหา

1.3. จัดทำแผน ตัดสินใจร่วมกัน การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดความต้องการ วิธีการปฏิบัติ โดยใช้หลักวิชาการ เหตุผลของข้อมูลและปัญหามาประกอบการพิจารณา เพื่อให้การแก้ปัญหาได้สอดคล้องกับบริบทปัญหาในชุมชน โดยที่นักศึกษาและคนในชุมชนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและแหล่งข้อมูลแล้วคิดร่วมกันลองคาดเดาคำตอบที่นำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหา แล้วร่วมกันกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาคือสอดคล้องกับวัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ ชุมชน ท้องถิ่นของชุมชน

1.4. ระยะนำแผนไปปฏิบัติ ดำเนินงานแก้ไขปัญหตามแผนโดยเป็นกิจกรรมที่ผสมผสานการทำงานหลายหน่วยงานในชุมชนเข้าด้วยกัน กระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม (community participation) นำความรู้เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม และเป็นกิจกรรมที่ให้บริการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

1.5. ระยะติดตามผลและประเมินผลการทำงาน การจัดเก็บข้อมูลทุกๆ ด้านมาวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานตามโครงการในทุกขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดปัญหาข้อขัดข้อง และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในทุกๆ ขั้นตอนต่อไป โดยที่นักศึกษาและคนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตามหลักการการประเมินผลแผนงานและโครงการ

2. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หรือฐานการศึกษาชุมชน (Community Based Learning : CBL) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ

2.1 การจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานราก ที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนา เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นของประชาชน เติมเต็มการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ เพื่อนำไปสู่สุขภาพของคนในชุมชน ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม

2.2 การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการศึกษาที่เชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ บนหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา ช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝัง และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

2.3 การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการศึกษาที่เอา **“ชีวิตเป็นตัวตั้ง”** แทนการเอา **“วิชาเป็น**

ตัวตั้ง” โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรม รูปแบบการศึกษา เป็น การศึกษาระบบเปิด ที่บูรณาการทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ทุกคนมีสิทธิ เพื่อที่จะให้ความเห็น หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาที่พึงเสียงประชาชน

2.4 การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการเพิ่มความสำคัญของคนในชุมชน และ องค์กรในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น และสถาบันสังคมอื่นๆ ที่ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชน

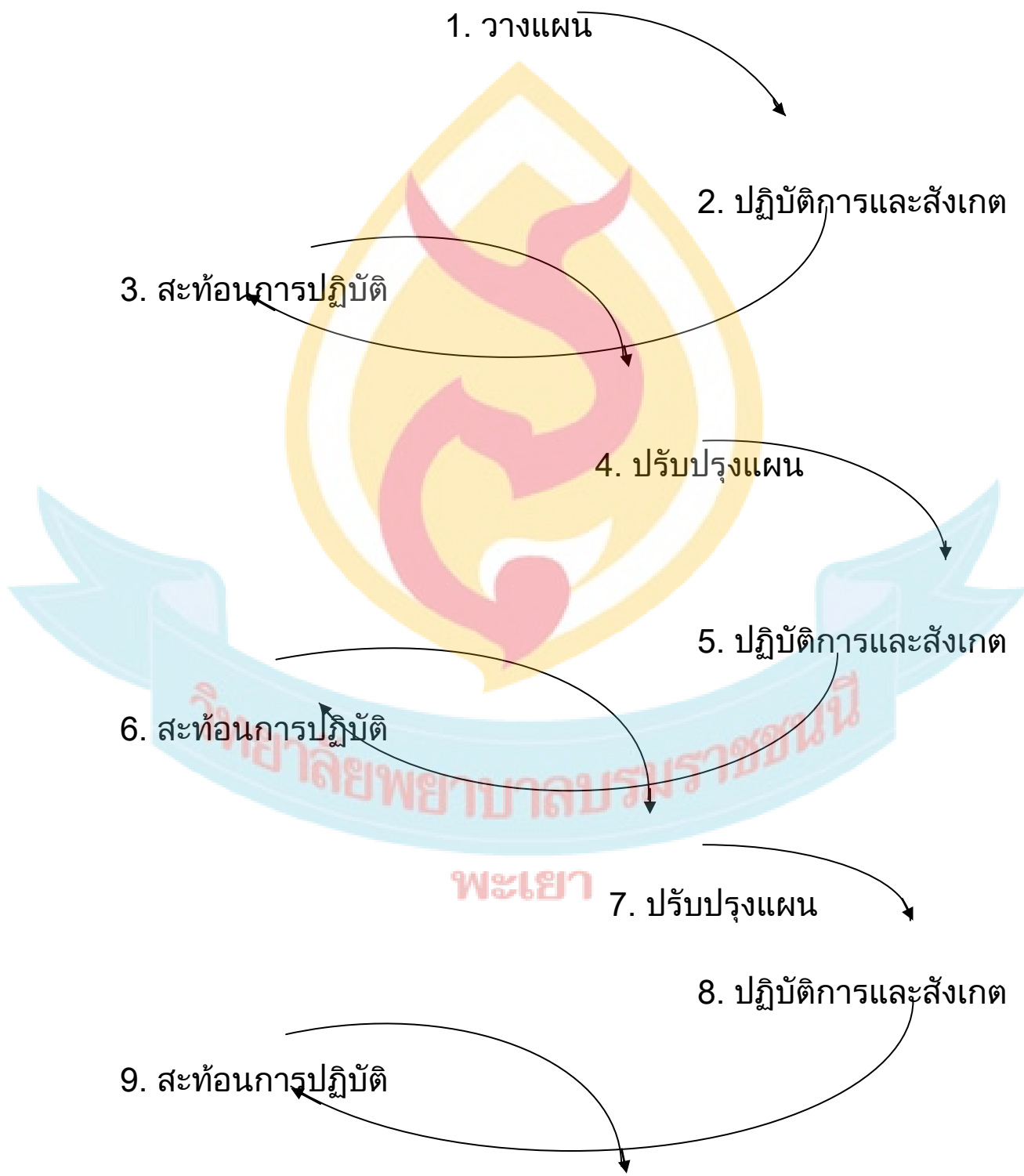
2.5 การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive Learning Through Action) กระบวนการชุมชน คือ หัวใจของการพัฒนา แผนการพัฒนาของ ชุมชนเป็นแผนอย่างบูรณาการ คือ เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษาและ ประชาธิปไตย เพราะเชื่อว่า การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ จะนำไปสู่ชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี เป็นการเรียนรู้ที่ สำคัญที่สุด ไม่ใช่การท่องเที่ยว การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติทำให้ชีวิต เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างบูรณาการ

ซึ่งแนวคิดในการจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่มุ่งสร้างความเข้มแข็ง ฐานรากที่จำเป็นโดยภาคประชาชน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เพื่อสุขภาวะ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม เป็นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐและ ท้องถิ่น ชุมชนช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝังคุณค่าและชีวิตที่ดีงาม เพราะกระบวนการชุมชน คือหัวใจ ของการพัฒนา

ขั้นที่ 3 การประมวลและกลั่นกรองความรู้

การจัดการเรียนการสอนด้วยการใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการ สืบค้นแบบกลุ่มในการเรียนการสอนภาคทฤษฎีในรายวิชา พย.1411 การพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 และ เรียนรู้ภาคปฏิบัติในรายวิชา พย.1412 ปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 ด้วยการฝึกปฏิบัติจริงในชุมชน หลังจากเรียนรู้จากการเรียนการสอนภาคทฤษฎี เพื่อศึกษาเรื่องการพยาบาลครอบครัวและชุมชนที่มีภาวะเสี่ยง และมีปัญหาสุขภาพ การแก้ไขปัญหสุขภาพของครอบครัว ปัญหาสุขภาพของชุมชนระดับท้องถิ่น การวินิจฉัยและ การแก้ไขปัญหสุขภาพชุมชน ทั้งนี้ นักศึกษาต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ด้วยการ ใช้ ประสบการณ์ใหม่ที่เรียนรู้ร่วมกัน ผสมกลมกลืนกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ การระดมสมอง ข้อคิดเห็นต่างๆ ระหว่างการจัดการเรียนการสอนด้วยกัน ด้วยการ ใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ค้นพบและเรียนรู้ ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกัน อันเป็นแนวทางสู่การพัฒนาตนเอง ตามขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในรายวิชา สามารถประมวลได้ดังนี้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

10. การวินิจฉัยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 4 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

1. ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้

โดยภาพรวมนักศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในการวินิจฉัยชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาปัญหาชุมชนและการทำงานร่วมกับชุมชน แบ่งออกเป็น

1.1 ด้านพุทธิพิสัย (Knowledge) นักศึกษาได้รับความรู้ในกระบวนการศึกษาปัญหาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตามขั้นตอนของ PAR และเกิดความรู้ในการวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

1.2 ด้านจิตพิสัย (Attitude) เมื่อนักศึกษาได้เข้าไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ก่อให้เกิดประสบการณ์จริง ร่วมกับการใช้ชีวิตให้เข้ากับวิถีชีวิต รากเหง้า ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านกระบวนการทำงาน และเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ทำให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงบริบทและวิถีชีวิตที่แท้จริง และเรียนรู้ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

1.3 ด้านทักษะพิสัย (Practice) นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการทำงานร่วมกับชุมชนโดยใช้กระบวนการ PAR มีทักษะในด้านต่างๆ เช่น การสื่อสาร ทำงานร่วมกับผู้อื่น การเป็นผู้นำ เป็นต้น อันเป็นผลมาจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

2. ผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะบัณฑิตตามอัตลักษณ์บัณฑิต คือ

2.1 S : service mind “การมีจิตใจในการให้บริการที่ดี” นักศึกษาสามารถให้บริการ ด้วยจิตใจหรือมีใจรัก มีความเต็มใจในการบริการ การทำงานโดยมีใจรักจะแสดงออกมทางกาย โดยการทำงานด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส มีอารมณ์รื่นเริง มีความสุภาพอ่อนน้อม กระตือรือร้น และควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ รวมถึงมีจิตสาธารณะ มีมุมมองที่เห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ต่อชุมชนในกิจที่เป็นกิจกรรมของชุมชน โดยชุมชนไม่ได้ร้องขอ เป็นภาพลักษณ์ที่สร้างความประทับใจแก่ชุมชน ทำให้เกิดผลสะท้อน คือ คนในชุมชนก็มีความรักความเมตตา ต่อนักศึกษา แบ่งปันสิ่งที่ดีให้กับนักศึกษาทั้งเรื่องวัตถุสิ่งของ และความรู้สึกที่ดี

2.2 A : analytical Thinking การคิดอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องราวต่างๆ ด้วยเหตุผล และสามารถหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (คำถาม) ค้นหาคำตอบได้ว่า อะไรเป็นสาเหตุ มีองค์ประกอบใดเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ หรือมีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้อง เมื่อเกิดสถานการณ์ดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่ออย่างไร ต่อคนในชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม จะมีแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง ถ้าทำเช่นนี้จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคตและได้จัดทำผังเครือข่ายโยงใยสาเหตุของปัญหา (Web of causation) ของปัญหาสุขภาพของชุมชน การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่ใช้แก้ปัญหา หรือใช้ความคิดนำพฤติกรรม ผู้ที่คิดวิเคราะห์เป็น จึงสามารถใช้ปัญญานำชีวิตได้ในทุกๆ สถานการณ์ เป็นบุคคลที่มีเหตุผล ไม่มีอคติ การคิดวิเคราะห์จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญสองเรื่อง คือ เรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องกับเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์

2.3 P : participation /community participation การจัดการเรียนการสอนแบบการมีส่วนร่วมกับชุมชน หรือชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึด **หลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์** ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการ และการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน รวมทั้งผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนทำให้ชุมชนมีความตื่นตัวทางด้านสุขภาพ ให้ความสนใจในการดูแลตนเองมากขึ้น รวมถึงมีการต่อยอดความรู้ไปสู่การพัฒนาชุมชนเพื่อให้มีการแก้ไขอย่างครอบคลุมปัญหาในชุมชนมากขึ้น

